

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ АКРЕДИТИВНИХ РОЗРАХУНКІВ

Фінансовий сектор економіки в класичному розумінні виконує обслуговуючу функцію щодо перерозподілу грошових потоків між суб'єктами реального сектору економіки та іншими економічними агентами. Одним із проявів такого розподілу є виконання банками розрахункових операцій за дорученням своїх клієнтів. Проте збільшення обсягів економічної діяльності та вплив процесів інтернаціоналізації й глобалізації економічної діяльності зумовлює як виведення діяльності суб'єктів господарювання, так і проведення розрахунків між ними на міжнародний рівень. Тому забезпечення стабільності діяльності банківських установ, в тому числі і за рахунок служби внутрішнього аудиту, є надзвичайно важливим не лише для самого банку, а й для економіки в цілому.

Для налагодження ефективної взаємодії ради директорів і внутрішніх аудиторів в питанні управління ризиками необхідним є виконання ряду умов. Перше – включення до ради директорів де факто незалежних директорів. Друге – бажання ради директорів використовувати потенціал служби внутрішнього аудиту. Третє – члени ради директорів повинні розуміти, що ризики первинні, в той час як контроль є відповіддю і інструментом реагування на них. Саме тому внутрішній аудит поряд зі своєю традиційною роллю в оцінці надійності та ефективності системи внутрішнього контролю може і повинен відігравати більш активну роль в питаннях управління ризиками, в тому числі стратегічними.

Форми і способи такої участі можуть бути найрізноманітнішими і залежать від ступеня зрілості системи і процесів управління ризиками в банку. Перш за все це традиційна оцінка систем і процесів управління ризиками. Традиційна в тому сенсі, що незалежна оцінка систем і процесів є основною функцією внутрішнього аудиту. Інша справа, що системи управління ризиками побудовані в дуже незначній кількості вітчизняних банків, а процеси управління ризиками в більшості випадків не формалізовані. Тому в даному випадку мова може йти про відсутність об'єкта внутрішнього аудиту як такого.

В контексті управління ризиками варто враховувати консультаційний характер роботи служби внутрішнього аудиту в режимі реального часу. Звісно ж, що його роль в цьому відношенні недооцінюється як вищим керівництвом банків, так і самими внутрішніми аудиторами. В якості можливих механізмів покращення такої ситуації можна розглядати участь внутрішнього аудиту в обговоренні відповідних питань на засіданнях ради директорів, спеціальних комісій і комітетів, проведення робочих зустрічей з керівниками різного рівня.

Міжнародним розрахунковим операціям властивий ризик, що актуальний як для експортера, так і для імпортера. Розглядаючи міжнародні розрахункові операції з використанням різних інструментів, варто зазначити, що найбільш ризикові форми міжнародних розрахунків для експортера є найменш ризиковими для імпортера, і навпаки. Тому в пошуку такої форми міжнародних розрахунків, що дозволила б мінімізувати ризики для обох сторін, найчастіше використовується акредитив.

Акредитив для бенефіціара знижує ризик несплати поставлених товарів при пред'явленні належних документів і дозволяє одразу отримати гроші за поставлені товари. Для апліканта даний інструмент дозволяє отримати фінансування (при необхідності) і усуває ризик того, що покупець сплатить авансом товар, але відвантаження не відбудеться. Якщо постачальник знає, що на його користь відкрито акредитив, то він може за домовленості з покупцем зробити останньому знижку, тому що він упевнений в отриманні грошей при дотриманні з його боку всіх необхідних умов.

Банк постачальника може при бажанні дати кредит продавцеві під заставу виставленого акредитива на його користь і за участю самого банку постачальника. Фінансування за акредитивом усуває необхідність у вилученні обігових коштів у апліканта в обсязі виставленого акредитива і зменшує касові розриви.

Якщо розглядати ситуацію поставки товару з такої точки зору, то здається цілком очевидним висновок, що обидва учасники угоди є рівноправними сторонами і мета застосовуваного інструмента – усунути їх ризики. Але в більшості випадків головною стороною цього процесу на практиці виступає покупець. Оскільки для постачальника основним є відвантаження товару, тобто фактичне здійснення його реалізації, а те, яким чином та у якій формі він отримає оплату є питанням другорядним. У зв'язку з цим акредитив призначений для забезпечення покупця відстрочкою платежу і більш дешевим джерелом грошей.

У даній схемі, де акредитив більшою мірою задовольняє потреби тільки однієї зі сторін (імпортера), найголовніше – це те, що дане правило може бути застосовано до сторін, у яких вже встановлені і досить тривалі торгові відносини. Якщо покупець не заплатить, то, по-перше, для нього це буде великим репутаційним ризиком, який призведе до виникнення значних проблем із репутацією в майбутньому.

По-друге, експортер може продати свою дебіторську заборгованість, втративши деякий відсоток від початкової суми контракту, але дана схема так чи інакше забезпечує постачальника захистом від ризику нездійснення оплати за поставлену продукцію.

По-третє, несплата при фактичному здійсненні відвантаження продукції – це порушення умов контракту, тобто продавець має право подати в суд і повернути необхідну суму коштів. Таким чином, забезпечення імпортера фінансуванням (яке вигідніше, ніж стандартне кредитування) і можливість відстрочити платіж – більш вагомі і значні функції акредитиву, ніж мінімізація ризику.

Отже внутрішній аудит акредитивних розрахунків є запорукою уникнення несприятливих ситуацій на підприємстві не лише в частині неефективного використання коштів, але й в частині ефективності його діяльності в цілому.